

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Заместник-министър на земеделието и храните

22.5.2025 г.

X 93-2605/22.05.2025

Signed by: Habibe Husnieva Topuklieva

ДО
МИНИСТЪРА НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ
Д-Р ГЕОРГИ ТАХОВ

ОДОБРЯВАМ:

22.5.2025 г.

X

Д-Р ГЕОРГИ ТАХОВ

Signed by: Yanislav Damyanov Yanchev

ДОКЛАД

ОТ

Г-Н СТЕФАН БУРДЖЕВ – ЗАМЕСТИК-МИНИСТЪР НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И
ХРАНИТЕ

Относно: Извършените дейности през 2024 г., касаещи изпълнението на Решение № 63 от 31 януари 2024 г. на Министерския съвет за одобряване на План за контрол и предотвратяване разпространението на заболяването Африканска чума по свинете в Република България

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР,

Планът за контрол и предотвратяване разпространението на заболяването Африканска чума по свинете (АЧС) в България има за цел да определи действията, които следва да бъдат предприети от всички компетентни институции и времевият график за тяхното изпълнение. Регламентирането на координирани и съвместни действия от

компетенциите на различни институции и структурите им е продиктувано от усложнената епизоотична обстановка по отношение на болестта в периода 2018- 2019 г.

С Решение № 43 от 24 януари 2020 г. на Министерски съвет, е одобрен План за контрол и предотвратяване разпространението на заболяването Африканска чума по свинете в България. Прилагането на координиран подход, за надзор, контрол и ликвидиране на болестта, заложен в Плана, получи изключително положителна оценка от страна на Европейската комисия при проведеният одит в България (в периода 2 - 6 ноември 2020 г.) за оценка на изпълнението на контрола по здравеопазване на животните във връзка с Африканската чума по свинете (DG(SANTE) 2020-7118).

С Решение № 313 от 9 април 2021 г. на Министерския съвет е одобрен План за контрол и предотвратяване разпространението на заболяването Африканска чума по свинете в България за периода 2021-2023 г., съдържащ продължение на мерките прилагани в страната през 2020 г.

С Решение № 63 от 31 януари 2024 г. на Министерския съвет за одобряване на План за контрол и предотвратяване разпространението на заболяването Африканска чума по свинете в Република България за периода 2024 – 2026 г. Целта е действието на заложените мерки и механизма на координация между институциите да бъде удължен до достигане на статут на свободна от заболяването страна/регион и изпълнение на изискванията на чл. 56 от Регламент (ЕС) 2023/594¹.

Ежегодният доклад за изпълнението на мерките по Плана се изготвя от Министерство на земеделието и храните. Изготвените до момента доклади за 2020 г., 2021 г., 2022 г. и 2023 г. са публикувани на интернет страницата на МЗХ и са сведени до знанието на ангажираните структури чрез официални писма.

Във връзка с гореизложеното, представям на Вашето внимание доклад за извършените дейности през 2024 г., касаещи изпълнението на Решение № 63 от 31 януари 2024 г. на Министерския съвет за одобряване на План за контрол и предотвратяване разпространението на заболяването Африканска чума по свинете в Република България.

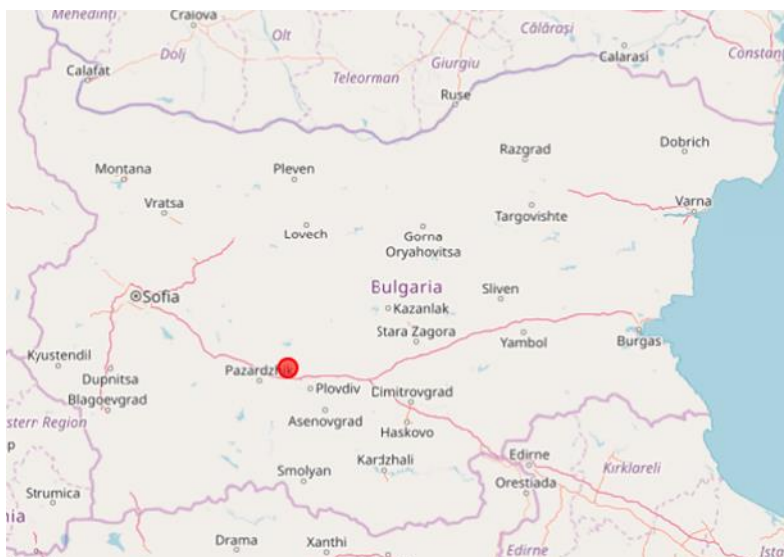
РЕЗЮМЕ: През 2024 г. продължава изпълнението на дейностите заложи в Плана, съгласно компетенциите и правомощията на определените институции, заложените индикативни срокове се спазват, не са отчетени затруднения, както и не са постъпвали предложения за отмяна или изменение на мерките. На този етап ангажираните с изпълнението на дейностите в Плана институции не съобщават за констатирани

¹ Регламент (ЕС) 2023/594 на Комисията от 16 март 2023 година за определяне на специални мерки за контрол на болестта във връзка с африканската чума по свинете и за отмяна на Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/605 (ОВ L 79 от 17.3.2023 г.)

проблеми и необходимост от осигуряване на допълнителни финансови средства. През 2024 г. няма засегнати индустриални обекти и фамилни ферми за отглеждане на свине. Причина за стабилната тенденция в спада на засегнатите обекти и унищожени животни може да се посочи и координираното прилагане на мерките заложи в Плана за контрол и предотвратяване разпространението на заболяването АЧС. От м. януари 2024 г. цялата територия на страната попада в част II на приложение I на Регламент за изпълнение (ЕС) 2023/594. Регионализацията се прилага в допълнение към мерките за контрол на болестта и съдържа списък с ограничителните зони в държавите членки, засегнати от огнища на АЧС, или в риск поради близост до огнища. Тези ограничителни зони се разграничават според епидемиологичната обстановка и се класифицират като ограничителни зони I (зони в риск), II (огнища при диви свине) и III (огнища при отглеждани (домашни) свине), като ограничителна зона III включва областите с най-високата степен на риск от разпространение и ограничителните мерки са най-тежки.

I. Обща информация:

През 2024 г. по данни на информационната система за обявяване на заболяванията на Европейската комисия (ADIS) е обявено едно огнище на заболяването при домашни свине, на територията на гр. Съединение, област Пловдив. Касае се за изхвърлени на сметище 11 броя домашни свине. Вследствие на проведените надзорни дейности в определените 3 и 10-км зони не е открито по-нататъшно разпространение на болестта.

Фигура 1 – местоположение на установеното през 2024 г. единствено огнище на територията на Р България

През 2024 г. са изследвани чрез PCR 16 609 проби и чрез ELISA 12 937 проби от диви свине в трите лаборатории в системата на Българската агенция по безопасност на храните (БАБХ) (НРЛ при НДНВМИ, изпитвателни лаборатории към ОДБХ-Стара Загора и Велико Търново). От тях са открити и обявени общо 1 068 огнища при диви свине, като засегнатите в тях животни са общо 1 475. Позитивиралите вследствие на пасивен надзор диви свине са общо 36. Основната част от регистрираните случаи на болестта са след отстрел и са при животни, при които са установени само антитела срещу вируса на АЧС. Така делът на положителните остреляни диви свине е 12%, срещу 81% установени положителни животни от пасивен надзор (намерени умрели).

II. Изпълнение на плана от компетентните институции и ведомства:

1. Министерство на земеделието и храните (МЗХ):

Актуализиране на националното законодателство:

През 2024 г. с изменение на Закона за ветеринарномедицинската дейност (ЗВД) (изм. и доп. ДВ. бр.23 от 19 март 2024г.) разходите за извършване на почистване, дезинфекция и дезинсекция на животновъдни обекти засегнати от особено опасна заразна болест са включени към средствата за покриване на разходите, свързани с епизоотични рискове, които се осигуряват от бюджета на Министерство на земеделието и храните.

През 2024 г. е обнародвано изменение и допълнение на Наредба № 8 от 2020 г. за условията и реда за извършване на дезинфекция, дезинсекция, дератизация и девастация при ограничаване и ликвидиране на болестите по животните (изм. и доп. ДВ. бр.53 от 21 юни 2024г.), с цел осигуряване на условия за своевременно извършване на дейностите по почистване, дезинфекция и дезинсекция на засегнатите животновъдни обекти и предотвратяване на възможността от разпространение на заразното заболяване. Въведен е и унифициран подход при сключване на договорите между областните дирекции по безопасност на храните и физическите и юридически лица извършващи тези дейности, като след приключване на дейностите е предвидено изготвяне на протокол, който да бъде подписан и от собственика или ползвателя на засегнатият обект. Регламентирано е също задължение на собствениците и ползвателите на животновъдни обекти да присъстват, подпомагат и участват при необходимост в дейностите по почистване, дезинфекция, дезинсекция и дератизация в засегнатия обект.

През 2024 г. е обнародвано изменение и допълнение на Наредба № 6 от 20 март 2007 г. за условията и реда за пасищно отглеждане на свине от Източнобалканската порода и нейните кръстоски (изм. и доп. ДВ. бр.29 от 2 април 2024г.). С промените се

цели създаване на условия за съхранение на Източнобалканските свине и завишаване на изискванията за биосигурност в обектите, като се уреждат възможности за пасищно отглеждане на ИБС на открито в оградени терени. Всички изменения и допълнения са в съответствие със становището на Европейския орган за безопасност на храните и промените в правото на ЕС във връзка с риска от разпространение на АЧС при отглеждане на свине в открити територии.

Подобряване на информираността, чрез обучения и запознаване с добри практики:

Във втори брой на изданието на Български контактен център „Актуално от EFSA“ през 2024 г. е публикувано кратко резюме на епидемиологичния анализ на Африканска чума по свинете в Европейския съюз през 2023 г. Книжката е достъпна в електронен вариант на интернет страницата на ЦОПХВ (<https://online.fliphtml5.com/bkgx/dvpg/#p=1>), както и на хартиен носител.

Създадена беше организация от Изпълнителна агенция по горите с участието на Областните дирекции по безопасност на храните за провеждане на обучения на ловци от ловните дружини за АЧС, биосигурност, взимане на проби и въвеждане на данните в модул „Лов“. В тази връзка през месеците юли, август и септември на 2024 г. бяха проведени обучения на нови 4279 ловци на местно ниво, най-вече за прилагане на мерките за биосигурност при провеждането на груповия лов на дива свиня и при загробването или третирането с хидратна вар на труповете от откритите мъртви диви свине, с цел справяне със заболяването АЧС.

Засилване на научно-изследователското сътрудничество и обмяната на опит на национално и международно ниво:

- През м. юни 2024 г. Министерство на земеделието и храните организира кръгла маса на тема „Национална стратегия за съхранение на породата Източнобалканска свиня“, която е засегната от заболяването АЧС. В събитието взеха участие представители на всички заинтересовани страни и бяха приети следните заключения – необходимост от изготвяне на Национална стратегия за запазване на чистопородната, комуникация с Европейската комисия за признаване на породата ИБС за застрашена от изчезване съгласно изискванията на Регламент (ЕС) 2016/1012, създаване на работна група с включени представители на всички заинтересовани страни за изготвяне на Национална стратегия. Необходимо е Националната стратегия за опазване на ИБС да включва най-малко следните елементи – мерки за запазване на генофонда на породата, създаване на нуклеусни стада за последваща репопулация в естествената среда на отглеждане на ИБС, проучване на възможностите за

изграждане/обособяване на защитени територии (резервати) за отглеждане на ИБС на територията на областите Варна, Бургас и Шумен. Предприемане на действия за вписване на защитено наименование за произход в Европейския регистър на защитените наименования за произход и защитени географски указания включваща условията на отглеждане, хранене и добив на свинско месо от ИБС.

- Изготвен е Епидемиологичен анализ на Африканска чума по свинете в Европейския съюз през 2023 г., базиран на информацията на Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ).
- През септември 2024 г. в гр. Охрид, Република Северна Македония, служители на БАБХ взеха участие в регулярно провежданите срещи от формата GF-TADs SGE – ASF, организирани от ЕК, WOAH и FAO. На срещата е представена и презентация с актуалната ситуация в страната.

Провеждане на редовни заседания на областните и общинските епизоотични комисии, както и на извънредни такива при усложнена епизоотична обстановка:

През 2024 г. в МЗХ е получена и обобщена информация за ежемесечно провеждани заседания на областните епизоотични комисии в Перник, Кърджали и Добрич.

Граничен контрол, събиране и унищожаване на странични животински продукти и отпадъци:

На одобрените 8 ГКП, както и на входните пунктове Лесово, Малко Търново, Летище Варна и Летище Бургас и фериботите в Бургас и Варна се осъществява контрол на личния багаж на пътниците съгласно „Инструкция за взаимодействие между БАБХ, Агенция Митници, Главна дирекция „Гранична полиция“, Български пощи ЕАД, Главна дирекция „Въздухоплавателна администрация“, Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“, Държавно предприятие „Национална компания железопътна инфраструктура“, оператори на международни експресни куриерски услуги за повишаване ефективността на контрола за спазване изискванията на Регламент (ЕО) №206/2009 относно въвеждането в Общността на пратки с продукти от животински произход за лична консумация и за изменение на Регламент (ЕО) №136/2004, Закона за защита на растенията, Наредба №1 на Министъра на земеделието и храните от 27.05.1998 за фитосанитарен контрол, Наредба №1 от 04.01.2002 на Министъра на земеделието и храните за условията при които вредители, растения, растителни продукти и други се използват за научни изследователски цели и селекция“, пряко приложимото европейско законодателство и Заповед №РД 09-678 от 11.07.2019 г. на министъра на земеделието,

храните и горите във връзка с необходимостта от засилване на мерките за контрол и превенция по отношение на Африканската чума по свинете.

За периода от 01.01.2024 г. до 05.01.2025 г. дирекция „Граничен контрол“ е извършила 55 263 бр. проверки на личния багаж на пътниците и конфискуваните продукти.

За периода от 01.01.2024 г. до 05.01.2025 г. на 8-те гранични контролни пунктове, разположени на външните граници на ЕС и фериботите на пристанище Варна и Бургас се осъществява дезинфекция на всички превозни средства, с изключение на ГКП Капитан Андреево и на входните точки Лесово и Малко Търново. Считано от 12.07.2024 г. е възобновена дезинфекцията със заповед на министъра на земеделието и храните на ГКП Капитан Андреево и на входните точки Лесово, Малко Търново.

Инспекторите от ГКП - Летище София, ГКП - Варна и ГКП - Бургас осъществяват контрол и върху събирането, транспортирането и обезвреждането на кухненски отпадъци от международните транспортни средства.

Сформиране на екипи за епизоотично проучване - обучение, разработване на въпросници, мобилизиране в случай на необходимост:

Със Заповед № РД09-1145 от 06.11.2023 г. на министъра на земеделието и храните е определен поименният състав на постоянната комисия, която да извършва епизоотично проучване при възникване на територията на страната на огнища на особено опасни заразни болести, посочени в заповед на министъра на земеделието и храните.

През 2024 г. не са провеждани епизоотични проучвания на засегнати свиневъдни обекти.

Контрол на практики/дейности, представляващи риск за АЧС:

През 2024 г. са извършени 202 официални проверки на регистрирани пазари и отделно – още 308 на нерегламентирани такива. Извършени са 7 проверки за нелегална онлайн търговия и са установени 2 броя нерегламентирани движения на свине. За констатираните нарушения са съставени АУАН.

Проведени общо 1 116 проверки във фамилни и индустриални свиневъдни обекти, като от тях 492 са били за биосигурност, а 624 са извършените клинични прегледи от официални ветеринарни лекари, като са прегледани общо 13798 броя свине. По отношение на биосигурността средно са извършени по 1.93 проверки на обекта, а на клиничните прегледи – средно по 2.45 прегледа на обект.

При извършените проверки във фамилни и индустриални ферми са съставени 25 предписания, свързани с биосигурност (съхранение на СЖП/извозване на тор), идентификация/движения на животни (липса на уведомление за движение, липса на уведомление за паднали идентификатори) и нередовна документация. За същия период

са издадени и 12 броя АУАН отнасящи се до липса на уведомления за движения, нарушения на чл. 137 от ЗВД и липса на дневник за употребените ветеринарни лекарствени продукти.

През 2024 г. са изследвани чрез PCR общо 17 743 проби и 374 проби чрез ELISA от домашни свине в рамките на провеждания надзор.

Контрол в обектите тип „лично стопанство“:

Съгласно чл. 133, ал. 2, т. 11 от ЗВД извършването на инвентаризация на стопанствата за лични нужди е задължение на кметовете и кметските наместници, за което е предвиден срок за изпълнение ежегодно до 20 октомври. В обектите за отглеждане на свине за лични нужди се прилага засилен контрол при регистрация и населване. Регистрираните ветеринарни лекари своевременно уведомяват ОВЛ при установяване на животни, които представляват епизоотичен риск.

По отношение на надзора и контрола в животновъдни обекти за отглеждане на свине за лични нужди са извършени следните дейности:

- Брой проверки при населване на свиневъдни обекти за лични нужди – 368
- Брой рутинни проверки на вече населени свиневъдни обекти за лични нужди – 575
- Брой проверки с извършен клиничен преглед – 404 (с общо 642 бр. прегледани свине)
- Брой проверки на стопанства за лични нужди по сигнали – 52
- Брой проверки на депопулирани стопанства за лични нужди – 621
- Брой съставени АУАН – 34.

Мерки в обектите, в които се отглеждат свине от породата Източнобалканска свиня (ключов момент в борбата с АЧС):

Към м. декември 2024 г. четири стада са под селекционен контрол – едно в обл. Бургас и три в обл. Варна. Общият брой на животните под селекционен контрол е 189, като са създадени условия те да бъдат изолирани от контакт с диви свине.

В условия ex situ се отглеждат 25 свине, от тях 20 свине майки и 5 нереза в един обект на Изпълнителна агенция по селекция и репродукция в животновъдството – (ИАСРЖ). Поддържат се пет развъдни линии. Развъждането е съгласно разработена програма за съхранение на породата.

През 2024 г. от ИАСРЖ са изразходвани финансови средства в размер на 64 569.82 лева.

През 2024 г. са извършени и общо 12 проверки за биосигурност от ОВЛ в стопанства за източнобалкански свине, в трите области, в които се отглежда породата

(Бургас, Шумен, Варна). Проведени са 10 клинични прегледа на общо 124 бр. свине. Извършени са и 16 прегледа от РВЛ в стопанства за ИБС, като са прегледани 152 бр. свине. За периода не са констатирани несъответствия и не са съставяни предписания или АУАН.

Намаляване и поддържане на плътността на популацията на дивата свиня:

Към момента запасите на дива свиня са около 0,3 бр. на 100 ха. за страната, като отстрела за годината е в размер на 13740 броя и по тази причина не се налага изменение и допълнение на Закона за лова и опазване на дивечта, касаещо справяне със заболяването Африканска чума по свинете.

На базата на сключен договор № 19 от 17.01.2020 г. между ИАГ и „Научно-изследователски сектор“ при Лесотехнически университет за разработване и прилагане на Методика за таксиране запаса на дивата свиня в страната, през първите две седмици на месец октомври 2023 г. Методиката е приложена отново в ловностопанските райони на ловните дружини, като са задължени всички стопанисващи дивечта, при провеждането на излетите за групов лов на дива свиня да попълват специално създадени за целта формуляри.

На основание Постановление № 130/05.07.2018 г. на Министерски съвет и Заповед № РД 09-671/25.07.2018 г. на Министъра на земеделието, храните и горите е изградено оградно съоръжение по сухопътната граница с Р. Румъния с дължина 133 км. и 145 м. Оградата е с височина 1.30 м, стандартна – четириредова. На дървени колове са опънати три реда с бодлива тел и един ред режеща тел тип „Бруно“. Екипи от горски инспектори на РДГ Русе и РДГ Варна ежеседмично, съгласно утвърден график правят обход на цялото съоръжение, с цел установяване на състоянието му. При установени нарушения на целостта на оградата се извършва ремонт, като се подменят колове или се поставя допълнително бодлива тел, която е закупена предварително. От докладите на горските инспектори за извършените проверки, стана ясно, че оградата е в добро състояние.

След проведени срещи с всички заинтересовани страни за бъдещото стопанисване и ползване на дивата свиня в страната и през 2024 г. остана в сила единодушното решение за поддържане на запасите на дива свиня под 0,3 бр. на 100 ха. за страната, с което да бъдат изпълнени изискванията на Европейската Стратегия - SANTE за справяне със заболяването АЧС.

След откриването на груповия лов на дива свиня през месец октомври 2024 г. до 05.01.2025 г. са извършени над 52000 проверки. Проверките са извършвани за спазване на изискванията на ЗЛОД и мерките за биосигурност по време на груповите ловни излети. В проверките са участвали 441 служители на регионалните дирекции по горите,

422 служители на МВР, 296 служители на държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите. Проверени са 4784 ловни дружини, 3390 превозни средства и 42996 ловци и са констатирани 73 нарушения, за част от които има съставени АУАН. Конфискувани са 7 бр. ловно оръжие, 14 бр. ловни боеприпаси, едър и дребен дивеч.

Създадена е необходимата организация и се осъществява периодичен контрол (ежеседмичен) от страна на РДГ, ДП по чл. 163 от Закона за горите и неговите териториални поделения за спазване на забраните за подхранване на диви свине, регламентирани със заповеди на министъра на земеделието, храните и горите.

Оценка, комуникация и управление на риска от АЧС:

През август 2024 г. е изготвена актуализация на научно становище на ЦОРХВ от 18.08.2023 г. относно междинна бърза оценка на риска от разпространение на Африканска чума по свинете в България за първото полугодие на 2024 г. В оценката е направен обстоен анализ на констатираните случаи и огнища на територията на България и разпространението на заболяването в Европа и света.

Заболяването продължава да циркулира в популацията на дивите свине в множество региони в Европа. Обикновено през зимните и пролетните месеци се наблюдава увеличение на броя на случаите, наблюдавани в засегнатите европейски държави, поради това, че групи диви свине се събират, за да се размножават. През последните две години АЧС обхваща нови държави на Балканския полуостров, като Албания, Босна и Херцеговина, Хърватия. Най-много констатирани случаи и огнища има в северната ни съседка Румъния.

Пътищата на проникване на вируса на АЧС посредством човешката дейност продължава да представлява риск.

Въпреки че разпространението на АЧС е забавено от приложените мерки за контрол на болестта както при домашните свине, така и при дивите свине, тези мерки биха могли да бъдат допълнени, с появата на ваксина срещу заболяването.

В изготвеното от ЦОРХВ научно становище за първото полугодие на 2024 г. са направени 14 заключения относно заболяването АЧС и са отправени 9 препоръки, отнасящи се до цялата общественост.

Заключения относно заболяването АЧС:

- запазвайки ниския брой на потвърдените огнища при домашни свине в България и относително високия процент на положителни случаи на АЧС в България, рискът от проникване на вируса сред домашните свине се определя като ниво СРЕДНО (възниква регулярно) към ВИСОКО ниво (възниква често);

- болестта продължава да циркулира в популацията на дивите свине в множество региони в Европа. Обикновено през зимните и пролетните месеци се наблюдава увеличение на броя на случаите, наблюдавани в засегнатите европейски държави, поради това, че групи диви свине се събират, за да се размножават;
- разпространението на вируса на АЧС обхваща и нови държави на Балканския полуостров (Албания, Босна и Херцеговина, Хърватия). Огромният брой огнища на АЧС, възникнали в Босна и Херцеговина и Хърватия през 2023 г., е пример за въздействието, което заболяването може да окаже върху популацията на домашните свине след проникването на вируса на АЧС в нови региони;
- разпространението на заболяването през последните шест месеца обхваща държавите на запад от България – Сърбия, Босна и Херцеговина, Хърватия и разпростирайки се нагоре в посока север, достига крайна точка в Швеция. Най-много констатирани случаи и огнища има в северната ни съседка Румъния;
- повторната поява на вируса на АЧС в Полша и Германия при домашните свине подчертава продължаващата заплаха за сектор свиневъдство, въпреки приложените мерки за биосигурност и контрол, съчетано с контролирането на популацията на дивите свине;
- пътищата на проникване на вируса на АЧС посредством човешката дейност продължава да представлява риск. Последният констатиран случай при диви свине в Западна Германия (в провинция Хесен, през юни 2024 г.) буди тревога поради големия скок в местоположението между случаите на диви свине в Източна и Западна Германия. При предходните големи географски скокове разпространението на вируса беше опосредствано от човешки дейности. През лятото на 2024 г. в Германия се провежда Европейско първенство по футбол, което предполага, че ще има значително движение на хора към и около Германия, и е твърде вероятно да се появят и други засегнати от АЧС райони;
- Олимпийските и Параолимпийските игри, които ще се проведат във Франция от 26 юли 2024 г. и приближаващите се случаи на АЧС до границите на страната, принудиха властите да засилят предупрежденията към посетителите и чуждестранните гости и служители да вземат предпазни мерки, с цел предотвратяване проникването на заболяването на територията на Франция. На всички посетители и участници в летните Олимпийски и Параолимпийски игри, се препоръчва да бъдат особено внимателни, особено когато внасят свинско месо или свински продукти от заразени с АЧС райони;

- в Италия се наблюдава разпространение на вируса на АЧС сред дивите свине в нови области, което налага разширяване на ограничителните зони в Северна Италия. Към момента няма съобщения за нови огнища при домашни свине в Италия;
- след първоначалното потвърждение за случаи на АЧС в Швеция през август 2023 г., и през 2024 г. продължават съобщенията за вторични случаи в областта, които са свързани с първоначалния случай;
- въпреки че разпространението на АЧС е забавено от приложените мерки за контрол на болестта както при домашните свине, така и при дивите свине, тези мерки биха могли да бъдат допълнени, с появата на ваксина срещу АЧС;
- към момента има разработени няколко живи атенюирани ваксини, които биха могли да бъдат включени в списъка за потенциални ваксини, които да получат лиценз (Blome S., 2024). Във Виетнам, три от тези ваксини вече са получили лиценз и се прилагат. Отново там, и в Китай се съобщава за здравословни проблеми при ваксинираните свине (дихателни и репродуктивни проблеми). Ваксината, която ще се използва на територията на Европа следва да премине процедурата в Европейската агенция по лекарствата, която да разреши употребата ѝ;
- продължават инвестициите в разработване на ваксина срещу АЧС от проекти, финансирани от ЕС, като проекта VAX4ASF на Horizon, който включва сътрудничество между институции в цяла Европа, включително The Pirbright Institute в Обединеното кралство. Институтът Pirbright също наскоро си партнира с The Vaccine Group в Плимут, за да напредне в разработването на безопасна и ефективна ваксина за АЧС. Ваксина срещу АЧС в Европа вероятно ще е налична едва след няколко години, но напредъкът в тази област е обещаващ;
- според предложението на Европейската комисия държавите, които възнамеряват да кандидатстват за статут „свободни от АЧС“, трябва да ускорят пасивния надзор на популацията от диви свине. Ако този вид надзор е добре регулиран в домашните свинеферми, специфичните за страната дейности, които трябва да бъдат въведени за дивите популации, трябва да бъдат определени въз основа на гъстотата на дивите свине, плановия годишен отстрел, околната среда и финансовите ресурси;
- в местата с ниска гъстота на диви свине, по време на ловния сезон не се отстрелват достатъчно животни, за да се достигне необходимото ниво на сигурност за откриване на вируса с много ниско разпространение.

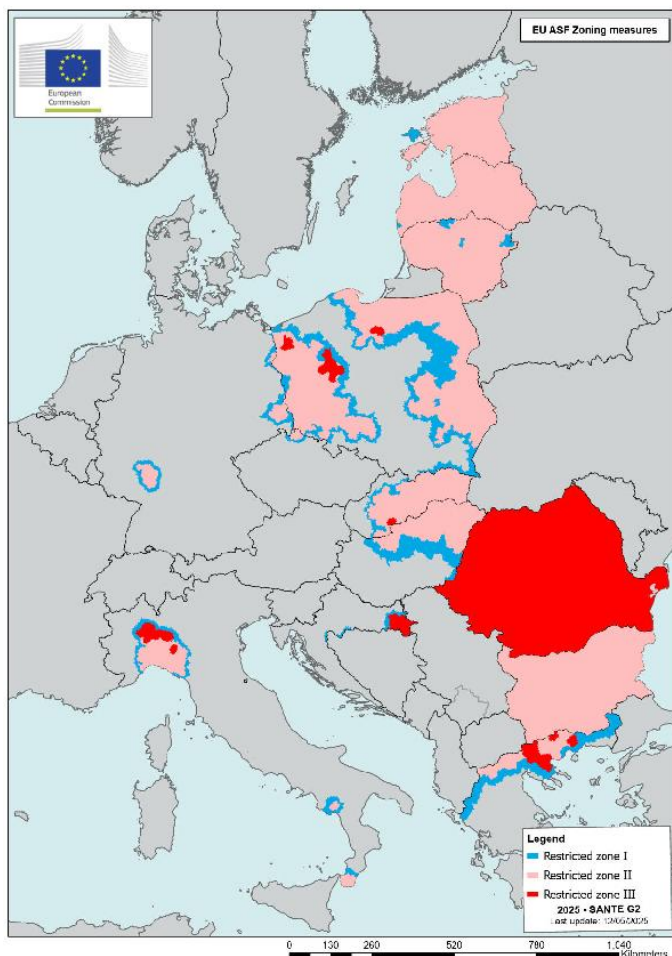
Отправени препоръки:

- актуализиране на числеността и ползването на дивата свиня за следващите сезони;

- препоръчително е да се проведат изследвания в България с цел да се оцени процентът серопозитивни свине, от които се изолира инфекциозен вирус;
- изготвяне на детайлизирана информация относно положителните проби по възраст на дивите свине (млади – до 6 месечна възраст; подрастващи – от 6 до 18 месечна възраст и възрастни – над 18 месечна възраст);
- необходимо е усилията за контрол на заболяването да продължат, за да не се допусне навлизане на вируса в свиневъдните стопанства;
- препоръчва се всички пътници да не носят, купуват, поръчват по интернет или да изпращат продукти от свинско месо – например прясно или замразено месо, сушени меса, колбаси, салами или пастет – от засегнатите части от Европа и други засегнати страни, с особено внимание гражданите и туристите, посещаващи Германия и Франция покрай спортните мероприятия;
- граничният ветеринарномедицински контрол на багажа на пътниците следва да остане стриктен и да се изземват подобни продукти;
- да се спазва забраната за хранене на свине с кухненски отпадъци, хранителни отпадъци от кетъринг или продукти от свинско месо;
- фермерите, отглеждащи свине следва да спазват мерките за биосигурност. Всички свиневъди, независимо дали са стопанства с търговска цел или не, трябва да останат бдителни и да се уверят, че посетителите или сезонните работници не са имали скорошен контакт със свине, свински продукти, помещения за свине, диви свине (включително ловни) или оборудване, свързано с такива дейности в засегнати региони в България, Европа или други засегнати части на света. Както при всяка биосигурност, тези мерки са толкова ефективни, колкото и хората, които ги прилагат, така че трябва да се осигури регулярно подходящо обучение;
- гражданите да сигнализират за открити болни и/или мъртви диви свине.

Доказване на статут свободна от болестта държава/регион:

От м. януари 2024 г. цялата територия на страната попада в част II на приложение I на Регламент за изпълнение (ЕС) 2023/594. Регионализацията се прилага в допълнение към мерките за контрол на болестта и съдържа списък с ограничителните зони в държавите членки, засегнати от огнища на АЧС, или в риск поради близост до огнища. Тези ограничителни зони се разграничават според епидемиологичната обстановка и се класифицират като ограничителни зони I (зони в риск), II (огнища при диви свине) и III (огнища при отглеждани (домашни) свине), като ограничителна зона III включва областите с най-високата степен на риск от разпространение и ограничителните мерки са най-тежки.

Карта 1: Регионализация във връзка с разпространението на АЧС в Европа в съответствие с последното изменение на Приложение I към Регламент (ЕС) 2023/594 (ОВ L, 2024/2928, 22.11.2024г.).
Източник: DG SANTE.

2. Министерството на транспорта и съобщенията (МТС)

Отговорните по Плана държавни предприятия и търговски дружества, включително концесионери, от системата на транспорта, продължиха да прилагат, предприемат необходимите действия и следят за стриктното изпълнение на заложените в Плана мерки. Продължава провеждането на инструктажи на служителите относно АЧС и рисковете от нейното разпространение, поддържат се поставените информационни табели, а информация за заболяването се представя и посредством листовки, ТВ екрани и др. Извършва се необходимата дезинфекция на съоръжения и подвижен състав. Там където дружествата не разполагат със собствени способности, са сключени договори със специализирани фирми. Почиства се регулярно, като са осигурени контейнери за изхвърляне на странични животински продукти (СЖП). Поддържа се връзка с ОДБХ и БАБХ, а представители на структурите по места участват в работата на областните епизоотични комисии. На граничните пунктове се работи съвместно със служителите от

Главна дирекция „Гранична полиция“ на Министерство на вътрешните работи, както и от служителите на БАБХ.

Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура“ (ДП ПИ):

На всички пристанищни оператори на пристанищни терминали, разположени в отговорните райони на корабоплаване по река Дунав и крайбрежието на Черно море, са предоставени насоки за правилното изпълнение на предприетите мерки и действия, залегнали в Плана. Заедно с това, с цел повишаване на осведомеността на превозвачите и пътниците на всички пристанищни терминали, са поставени информационни табели относно предотвратяване разпространението на заболяването АЧС, като е спазено правилото единият от тях да бъде на официалния език на граничната страна на Република България, където е разположен ГКПП.

Относно дейностите по дезинфекция, дезинсекция, дератизация и девастация предприятието извършва ежедневно почистване и дезинфекция на пристанищните площадки, на които то е оператор. Ежедневно се провеждат и дейности по събирането и извозването на отпадъците, получени от корабоплавателна дейност, като по този начин се спазват стриктно заложените ангажименти.

Експерти от различните териториални поделения на предприятието са членове на съответната за региона „Постоянно действаща междуведомствена областна епизоотична комисия“, като през изминалата година срещи на комисиите не са били организирани.

Държавно предприятие „Национална компания Железопътна инфраструктура“ (ДП НКЖИ):

На всички гранични пунктове се извършва профилактична дезинфекция на влизащите в страната влакови състави. Ежедневно се извършва такава и на всички гари, включително и на местата за изхвърляне на отпадъци. Поддържат се наличните информационни плакати и табели/постери за повишаване осведомеността на пътниците, относно опасността от разпространение на АЧС и забрана за внос на хранителни продукти, чрез личния багаж на пътниците. Поставени са допълнителни съоръжения на всички гранични и крайни гари за събиране и обезвреждане на отпадъци. Във ветеринарно-дезинфекционните станции всички постъпили вагони, превозващи хранителни продукти, фуражи и други товари с епизоотично значение се обработват и дезинфекцират, съгласно дадените указания.

Железопътните превозвачи са уведомени за опасността от разпространение на заболяването АЧС чрез хранителни животински продукти и СЖП и за необходимостта от събиране и унищожаване на реализирания отпадък.

Дейности от компетентността на летищните оператори:

На територията на летищните терминали на обособени места са разположени информационни табели с информацията на пет или повече езика (вкл. български, английски, немски, руски и др.).

Персонал на оперативните служби непрекъснато извършва огледи на терминалните сгради, като особено внимание се обръща на местата за изхвърляне на отпадъци от пътуващите. Във всички зали на терминалите са поставени достатъчно съоръжения за събиране на отпадъци, като същите са под постоянен контрол и регулярно се почистват. При констатиране на замърсяване с хранителни продукти от животински произход в залите за пристигащи пътници, незабавно се уведомяват дежурните служители на БАБХ, в чиито компетенции е унищожаването на отпадъка.

Извършва се периодично механично почистване на терминалите и дезинфекция на помещенията и повърхностите с дезинфектант одобрен от Областните дирекции по безопасност на храните (ОДБХ). Поддържа се връзка с ОДБХ към БАБХ. Представители на структурите по места участват в заседанията на областните епизоотични комисии.

При вноса на хранителни продукти от животински произход, ветеринарните власти към БАБХ по места се уведомяват предварително за предприемане на последващи мерки по компетентност.

3. Министерство на вътрешните работи (МВР), Главна дирекция „Гранична полиция“ (ГДГП)

Проверка за неправомерно въвеждане на живи животни и хранителни продукти, включително личния багаж на пътниците:

През 2024 година в Главна дирекция „Гранична полиция“, са изпълнени стриктно заложените дейности, съгласно разпределените отговорности.

На ГКПП е създадена организация и се изпълняват дейностите, определени в Плана, както следва:

Създадена е необходимата организация, служителите на „Гранична полиция“ в зоната на граничните контролно-пропускателни пунктове (ГКПП) да оказват съдействие на компетентните институции за ефективен граничен контрол с цел установяване на нерегламентирано движение през границата на живи животни и суровини/храни от животински произход.

Извършват се проверки, основани на база на оценка на риска на превозните средства, пратки, включително и на личния багаж на пътниците. Извършваше се анализ на риска на транспортни средства и личен багаж на пътниците, влизащи в Р България, като се осъществяваха мероприятия с цел превенция и недопускане на внос, включително и за лична консумация, на свинско месо, суровини и храни, съдържащи в състава си свинско месо, както и за ограничаване нерегламентираното придвижване на

животни на територията на страната, причина за разпространението на заразни заболявания. През 2024 г. са извършени 11 659 556 проверки на български и чуждестранни граждани, проверени са 5 033 171 моторни превозни средства и 5 735 влака. Иззети общо 973,656 кг. продукти от свинско месо.

Взимат участие в заседанията на областните епизоотични комисии.

През 2024 г. е установен един случай на нерегламентиран превоз на животни в граничната зона на РДГП Бургас. След получен сигнал е извършена проверка на лек автомобил, при която е установено нерегламентиран превоз на две новородени телета. След уведомяване на компетентните органи е съставен АУАН за превоз на животни без необходимата документация.

4. Министерство на вътрешните работи, Главна дирекция „Национална полиция“

Контрол на практики/ дейности, представляващи риск за АЧС:

На Столична дирекция на вътрешните работи и Областните дирекции на вътрешните работи е разпоредено извършване на съвместни проверки с представители на БАБХ, както и други контролни органи, на територията на цялата страна. Проверките са относно нерегламентирана продажба на свинско месо и живи животни без съответното разрешение и придружаващите ги документи, на пазарите и чрез интернет. Служителите на МВР оказват съдействие на служителите на БАБХ, съобразно функционалната си компетентност, при спазване на закона за МВР и подзаконовите нормативни актове. При установяване на случай или подаване на сигнал за умрели животни, незабавно да се уведомява съответната ОДБХ.

Съгласно Плана се осъществяват проверки на пътни транспортни средства за нерегламентирано придвижване и/или търговия със свине.

При констатиране транспортиране на животни се проверява:

- По отношение на транспортните средства, превозващи живи животни: дали превозвача притежава валиден лиценз за превоз на живи животни (вид и капацитет); необходимата квалификация и валидни удостоверения за правоспособност.
- По отношение на транспортираните животни дали са налични: ушни идентификатори за едри преживни, дребни преживни и свине; инжектируем транспондер и паспорт за еднокопитни; ветеринарномедицинско свидетелство по образец — ЗХОЖ 140 за животни, които подлежат на индивидуална идентификация; ветеринарномедицинско свидетелство по образец — ЗХОЖ 9 за животни, които не подлежат на индивидуална идентификация (птици, зайци).

При проверките се следи и за спазване на изискванията за хуманно отношение при транспорт на животни.

5. Министерство на вътрешните работи, Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“

През 2024 г. не е взимала участие в дейности свързани с изпълнението на мерките в Плана.

6. Агенция „Пътна инфраструктура“

През 2024 г. АПИ възлага на пътноподдържащите дружества да предприемат необходимите действия, а именно: почистване на републиканските пътища в зона от 20 км от ГКПП, почистване на аварийни площадки и площадки за отдых по основните пътни направления, поставяне на допълнителни съдове за отпадъци, отстраняване на излишна крайпътна растителност и др. При констатиране на наличие на отпадъци, писмено се уведомяват ползвателите на търговски обекти да поддържат хигиена на територията им, както и да бъдат осигурени съдове за събиране на отпадъците и транспортирането им до съоръжение за тяхното третиране.

7. Агенция „Митници“

За периода от 01.01.2024 г. до 31.12.2024 г. са извършени общо 24 583 бр. проверки. От тях 18 911 бр. са при влизане на пътници и товари на територията на Европейския съюз.

Извършените проверки включват само митническите пунктове, които са външна граница на Европейския съюз и са свързани само със спазването на митническото законодателство.

Митническите органи в сътрудничество с органите на Българска агенция по безопасност на храните, прилагат разпоредбите, произтичащи от правните актове на Съюза, свързани с официалния контрол по отношение на търговските пратки с животни, продукти от животински произход, зародишни продукти, странични животински продукти и производни продукти, съставни продукти, сено и слама, които в съответствие с разпоредбите на Регламент (ЕС) 2017/625, подлежат на официален контрол при въвеждане на митническата територия на Европейския съюз, както и по отношение контрола на личния багаж на пътници и на малки пратки от стоки, които се въвеждат или изпращат до физически лица в ЕС, за лична консумация и употреба и не са предназначени за пускане на пазара, в съответствие с разпоредбите на Делегиран регламент (ЕС) 2019/2122 на Комисията от 10 октомври 2019г. за допълнение на Регламент (ЕС) 2017/625.

8. Министерство на околната среда и водите (МОСВ)

Дирекция „Национален парк Пирин“:

Изготвяне, поставяне и поддръжка на информационни табели:

Изготвени, поставени и периодично са подменяни, табели с информация за основните рискове от АЧС и минималните изисквания за биосигурност. Същите са на български език и английски език.

Събиране и унищожаване на отпадъци (от кошчета/контейнери)

Местата за отдих, къмпингуване и регламентирано палене на огън се проверяват и почистват регулярно от служителите на ДНП "Пирин".

Вземане, опаковане и транспортиране на проби от диви свине:

Организиран е контрол по взимане, опаковане и транспортиране на проби от диви свине при намиране на трупове или части от тях на територията на НП „Пирин“.

През 2020 г. всички служители на ДНП "Пирин" са преминали обучение за пробовземания и прилагане на мерки за обезвреждане на трупове на дива свиня.

Изготвен е списък с лица за контакт, с оглед координация и комуникация, във връзка с изпълнението на Плана. Разписан е протокол за действие при откриване на труп на дива свиня.

Извършване дезинфекция, дезинсекция, дератизация и девастация на територията на парка

През 2024 г. на територията на НП "Пирин" не са открити трупове на дива свиня. Със специализираните противопожарни УТВ-та се извършва регулярно дезинфекциране на кътовете за отдих, местата за регламентирано палене на огън и местата за къмпингуване на територията на НП "Пирин" с препарат "Virkon-S".

Дирекция „Национален парк Рила“:

Намиране на трупове на диви свине или части от тях на територията на ДНП „Рила“

Парковите участъци са осигурени с лични предпазни средства, дезинфектанти, чували, стерилни контейнери за вземане на проби, ръчни пръскачки и др.

През 2024 г. на територията на парка не са открити трупове на диви свине и не е констатиран случай на АЧС.

Изготвяне, поставяне и поддръжка на информационни табели:

Дирекция Национален парк „Рила“ разполага с транспортни средства, пригодени за извозване на трупове на диви свине до определените за загробване места и дезинфекция.

Местата за отдих и палене на огън на територията на парка се проверяват и почистват всеки понеделник, при необходимост и в останалите дни от седмицата от служители на Дирекцията. На местата за отдих не се препоръчва поставянето на допълнителни контейнери и кошчета за отпадъци, поради опасност от разнасяне от дивите животни. На местата за отдих са поставени табели, указващи всички генерирани

от туристите отпадъци, да бъдат събирани обратно в торбички и раници и да се изнасят извън територията на парка, до контейнерите за битови отпадъци в населените места.

Дирекция „Национален парк Централен Балкан“:

Изготвяне, поставяне и поддръжка на информационни табели:

На основните места за отдих по туристически пътеки на територията на Национален парк „Централен балкан“ и на входовете са поставени и се поддържат табели на български и на английски език. Табелите съдържат информация за основни рискове за АЧС и какви са минималните изисквания за биосигурност, като състоянието им се следи непрекъснато.

Извършване дезинфекция, дезинсекция, дератизация и девастация на територията на парка

През 2024 г. е извършвана периодична дезинфекция на оборудване, превозни средства, както и кошчета на местата за отдих на територията на парка.

Намиране на трупове на диви свине или части от тях на територията на ДНП „Централен Балкан“

През 2024 г. на територията на парка не са открити трупове на диви свине. Служителите на отдел „Контрол и охрана“ са оборудвани с необходимите технически средства и дезинфектанти, преминали са обучение проведено от БАБХ през 2021 г. за вземане на проби и прилагане на мерките за обезвреждане на трупове на открити мъртви диви свине.

9. Министерство на туризма

През 2024 г. Министерство на туризма изпълнява ангажиментите си за повишаване на осведомеността чрез провеждане на информационни кампании и срещи с туристическия бранш и препоръчва допълнително информиране на пътниците за възможностите от разпространение на болестта чрез храни съдържащи свинско месо.

10. Български ветеринарен съюз (БВС)

Регистрираните ветеринарни лекари (РВЛ), които упражняват ветеринарномедицинска практика и осигуряват: ветеринарномедицинско обслужване и поддържат списък на обектите обслужвани от РВЛ за съответната територията, уведомяват при установено нерегламентирано отглеждане; взимат и изпращат проби от домашни свине, отглеждани в животновъдни обекти, които обслужват; при съмнение или възникване на епизоотии или при проява на масова смъртност при животни в един или повече обекта РВЛ предприемат ограничителни мерки и уведомяват незабавно ОДБХ, БВС и кмета на общината и кметството, на чиято територия са обектите; регистрираните ветеринарни лекари изпълняват разпорежданията на ОДБХ за профилактика, ограничаване и ликвидиране на епизоотии и други масови болести и

уведомяват официалните ветеринарни лекари при ОДБХ при установяване на животни, които представляват епизоотичен риск; извършват регулярни посещения в обектите, обслужвани от тях с честота определена след оценката на риска и съдействат на собствениците на обекти при изготвяне на планове за спешни мерки (контингенс-планове) на обектите и предоставят съвети и информация относно изискванията за биосигурност. Представители на БВС са включени в състава на областните и общинските епизоотични комисии.

11. Национално сдружение на общините в Република България (НСОРБ)

Актуализиране на терените за загробване при необходимост и публикуване на протокола на интернет страницата на съответната община:

Проведена бе поредна кампания по идентифициране на терени за трупни ями/траншеи и площадки за мобилни инсинератори, като определените за такива по реда на Наредба № 3 от 2021г. надхвърлят 1 000 бр. Все още има отделни общини без терени за траншеи поради липсата на подходящи места, отговарящи на стриктните изисквания на РИОСВ, РЗИ и Басейновите дирекции.

Инвентаризация на лични стопанства:

Проведени са необходимите мероприятия по инвентаризация на личните стопанства тип „заден двор“. Предприети бяха, в т.ч. чрез каналите за комуникация на НСОРБ, информационни мерки за спазване на превантивните предписания в личните и фамилните свиневъдни обекти.

Представители на местните власти активно участват в заседанията на областните епизоотични комисии и на общинските епизоотични комисии по повод провеждането на предвидените в Плана за контрол на АЧС мерки.

12. Тракийски и Лесотехнически университет

Тракийски университет, гр. Стара Загора:

- Доц. д-р Георги Желев от секция „Епидемиология, инфекциозни болести и превантивна медицина“ към ВМФ на ТрУ е включен в състава на координационния съвет към Министъра на земеделието и храните за особено опасни болести по животните и зоонози (Заповед № РД09-865/22.08.2023 г. на министъра на земеделието и храните) и взема участие в дискусиите;
- В периода от 24.09 до 27.09.2024 г. е проведен обучителен курс на тема „Противоепидемични мероприятия в животновъдни обекти: Дезинфекция, Дезинсекция, Дератизация.“ В обучението са взели участие 16 земеделски стопани и наети в техните стопанства лица. Обучението е проведено в изпълнение на договор ВС0КОПР001-1.001-0004-С01 по Проект „Професионални обучения за земеделски стопани за надграждане на техните знания и умения, водещи до повишаване конкурентоспособността на техните

стопанства“, финансиран от Програмата за развитие на селските райони 2014-2020, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони.

Лесотехнически университет, гр. София:

Всички преподаватели и специалисти, които имат пряко или косвено отношение към дейностите в Плана, системно извършват следните дейности:

- По време на лекционните курсове на студентите по специалността „Ветеринарна медицина“ представят всички аспекти свързани с контрола на болестта АЧС;
- Взимат участие в провеждането на информационни кампании сред собственици на животни, гледачи и ловци за превенция и предотвратяване на болестта;
- Извършват системен анализ на необходимостта от засилване на мерките на активния и пасивния надзор в зависимост от научните постижения в областта.

III. Заключение и изводи:

От предоставената информация е видно, че дейностите заложи в Плана се изпълняват в сътрудничество, съгласно компетенциите и правомощията на определените институции, заложените индикативни срокове се спазват, не са отчетени сериозни затруднения, необходимост от осигуряване на допълнителни финансови средства и изменение на заложените мерки.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР,

Във връзка с гореизложеното представям на Вашето внимание годишен доклад за извършените дейности през 2024 г., касаещи изпълнението на Решение № 63 от 31 януари 2024 г. на Министерския съвет за одобряване на План за контрол и предотвратяване разпространението на заболяването Африканска чума по свинете в Република България, и моля за неговото одобрение.

С уважение,

14.5.2025 г.

X

Стефан Бурджев

Заместник-министър

Signed by: Stefan Ivanov Burdzhev